

ШАШКЕВИЧІЯНА SHASHKEVYCHIANA

Ч. 8(34 — 35) Рік XIX

Вінніпег

Л И С Т О П А Д 1981

diasporiana.org.ua

Шашкевичіана

Shashkevychiana

Periodical of
Markian Shashkevych Centre

Periodique du
Centre Markian Shashkevych

Видає Заповідник - Інституту Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі,
афілійований з Українським Католицьким Університетом в Римі

Збірник присвячений життю, творчості й культурі Маркіяна Шашкевича
Появляється в листопаді й червні, місяцях народження і смерті
Пробудителя

Начальний редактор: М. Г. МАРУНЧАК

З М І С Т

Болондир Барабаш:	Маркіян Шашкевич (вірш в англійській мові)	1
М. Г. Марунчак:	Слово перед пам'ятником Пробудителя у Вінніпезі з нагоди 170-річчя	2
Болондир Мокрий:	Маркіян Шашкевич і поезія Тараса Шевченка — перше зіткнення	4
.....	Привітання Блаженнішому Патріярхові Йосифові з нагоди 90-річчя	7
Іван Боднарчук:	Михайло Козанович - пересмисник Великого Маркіяна	8
Кирило Студинський:	До історії роду Маркіяна Шашкевича	10
Ярослав Парох:	Проф. Тадей Залеський — літератор і передо- вий педагог	13
.....	З галерії Балкаського родовету Шашкевичів	17
Болондир Болубаш:	Пропам'ятна зустріч під знаком культури Маркіяна Шашкевича	19
Мираслав Ткачук:	Золочівська земля в часі Листопадового зриву	21
.....	Парк Маркіяна Шашкевича в 170-річчя	25
М. Г. Марунчак:	Світильник Істини — Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові 1928-1944	26
Габріель Лопес Хінас:	Мова Сапотеків, переклад Р. Матвійчини	29
А. Курдик:	Бібліографія Маркіяна Шашкевича	30
.....	Подяка тим, які трудяться біля "Шашкевичіани"	
На обкладинці знімок офіційної таблиці Парку Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі. Світлина Лев Марунчак		

Передплата: Чотири долари на рік, одне число — два долари.

Відповідальний за адміністрацію: МИРОСЛАВ СПІВАК

СТЕПАН РОГАТИНСЬКИЙ

Адреса редакції й адміністрації:

456 Main St. 2-nd Floor, UVAN, Winnipeg, Man. R3B 1B6 Canada

Друкарня: Popular Printers — 787 Toronto St., Winnipeg, Man. R3E 1Z7 Canada

Markian Shashkevych

Enlightened Poet-Dedicated Priest

By VOLODIMIR BARABASH

*Your stature grows together with your fame.
Halychyna's beloved native son ,
We welcome your most illustrious name,
In our Ukrainian Pantheon.*

*In the midst of difficulties and strife,
A true awakener of sleeping souls.
Thirty-two years allotted for your life,
And yet you had achieved life's highest goals.*

*Arriving on the scene when fires were low,
Inside the crucible of golden lore.
You helped our backward consciousness to grow,
Our language flowering — forever more.*

*The muse placed in your hands the poet's lyre,
Our sagging ailing spirits to revive.
With dedicated life and heart afire,
You worked to keep our native word alive.*

*How manifestly great by time unmoved
The power-incarnate of written word.
Like all the other writers, you have proved
The word so be mightier than the sword.*

*How great the good deeds show upon this Earth!
Today we humbly say how much we owe
Towards the timely coming of your birth. . .
One hundred and seventy years ago.*

СЛОВО ПЕРЕД ПАМ'ЯТНИКОМ ПРОБУДИТЕЛЯ У ВІННІПЕЗІ З НАГОДИ 170-РІЧЧЯ

Отче Маркіяне! Рідний Батьку і Великий Апостоле Українського Народу!

В 170-річчя від дня Твого народження, приходять до Тебе сини і доньки українців Канади вже з третього і четвертого поколінь, щоб зложити Тобі оцей вінець і ці цвіти вдячності за те, що Ти привернув своєму народові рідну мову й воскресив йому національне життя.

Прийшов Ти в час, коли

«То дні були, як бідна свита сіра,
Убогі дні, що як нудьга тяглись;
Лишень в серцях людей горіла віра,
У Божу ласку, що прийде колись»

І Ти прийшов. Не сильний в здоров'ї, але потужний в завязтті і вірі.
І сказав Ти правду незаперечну, собі і другим:

«Від мови рідної треба починати,
Бо якже то німий буде проповідати».

І так:

«Ти возвістив відродження народу,
Живого слова із розкутих уст,
Готовив шлях великого приходу
Співця співців, як сам золотоуст».

На Твій сівбі зродилась легенда великого Листопада, а згодом легенда соборного Січня, а коли прийшла доба грізна, як вовчиця, ми маршували з Тобою далі, як перед тим, а від Тебе черпали віру й завязття. З Тобою йдемо сьогодні. Йдуть з Тобою сьогодні ті, які розсіяні на різних континентах, ті, які запроторені в Сибір неісходиму, як теж ті, які біля Твого вічного місця спочинку.

Щоб символізувати Твою пам'ять серед нас в Канаді, Твої сини і доньки здвигнули Тобі з нагоди Твого сторіччя від дня смерти, в 1943-44 рр., оцей величавий пам'ятник, сьогодні ми відновили його і дали йому нове довкілля, бо чим далі віддаємося від Твоїх дат народження і смерти, Твоя пам'ять стає дорожчою для нас, та світить нам ще яскравішою зорею.

В століття Твоїх уродин в 1911 році, Слуга Божий Андрей назвав Тебе «святим священиком», «мужем, що був от Бога послан». «Рідко кому, — говорив Слуга Божий Андрей, — дане в довгі літа по смерті збирати навколо свого гробу представників цілого народу. А Ти збираєш навіть і нас, в розсіянні сущих. Вшановуємо Тебе не тільки як того, що воскресив рідну мову в західній вітці свого народу, заслужився своїй Батьківщині і Церкві, але теж як того, що став прапором народнім на століття; для живих, мертвих і ненароджених.

Тому 20 років, в 150-річчя від Твого уродження, Отче Маркіяне, Рідна Школа Твого славного імени, цебто Т-во Рідна Школа Маркіяна

Шашкевича у Вінніпегу, яка опікувалася цим пам'ятником від першого угольного каменя, отримала врочисте запевнення від своєї посестри парафії Св. Андрея, на чолі з улюбленим нами Всесвітлішим о. Мітратом Йосифом Пуляком, парохом цієї Шашкевичівської дільниці, як теж з врочистою адорсацією Преосвященнішого Митрополита Кир Максима, Глави УКЦеркви в Канаді, що церковна стара площа парафії Св. Андрея буде віддана під парк Маркіяна Шашкевича. Тоді то вирішено, що пам'ятникова та церковна площі творитимуть одну цілість. Ці святкові запевнення та договорення були зложені та прийняті з великим ентузіазмом приявними на 36-й річниці «Рідної Школи» ім. Маркіяна Шашкевича в 1961 році. В той час започаткував свою працю Заповідник-Інститут Маркіяна Шашкевича. Сьогодні, після довгих легальних перепетій, ми приходимо до Тебе, Отче Маркіяне, щоб запевнити, що це діло, приречене всіма нами тому 20 років, повністю зреалізоване; а зреалізоване воно також з нагоди 90-річчя українського поселення в Канаді, бо це 90-річчя пройшли ми велично в цій країні з Твоїм життєтворним духом.

Ми раді, Отче Маркіяне, в'язати ці дві ювілейні дати в одну нерозлучну цілість, а це тим більше, що Твій монумент спочиває в товаристві батьків українського піонерства в Канаді.

На сторожі Твоїх здобутків і здобутків українських піонерів в Канаді, стоїть монумент упавшим українським воїнам, тим, які в обороні цих здобутків віддали своє життя. Цей пам'ятник пригадує нам вічну правду, що слово і меч творять одну досконалу величину, одну цілість, одну правду, про яку нам завжди треба пам'ятати.

Незабутній* Отче Маркіяне! Ти працював! «Трудивсь в Христовім вертограді, робітником був ширим не наємним, не фарисеем Ти сів на раді, не дбав, чи будуть «сильні мира» раді, і щастя не шукав в дзвінкій награді. Лишень трудивсь... Горів вогнем бездимним.»

Отче Маркіяне! Вчи нас цих великих прикмет і правд, якими Ти жив ціле своє життя, бо тільки так «Подвигнеться народ. Як велетень закутий кайданами струсне від Дону до Карпат, і буде як в давних казках лицар невгнутий, лише мову наострім, бо мова — це булат!»

В це пам'ятне 170-річчя Великого Маркіяна, чолом удармо, Браття й Сестри!

«Це володар у волости ідей, добро ширив, життя будив, Апостол і Тертей».

Піддержуймо словом і ділом працю Заповідника-Інституту Маркіяна Шашкевича та його видання "Шашкевичіяна" та "Бібліотеку Шашкевичіяни".

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ І ПОЕЗІЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА — ПЕРШЕ ЗІТКНЕННЯ

Першим і єдиним посвідченим доказом зіткнення Маркіяна Шашкевича з поетичним словом Тараса Шевченка є лист Шашкевича до його приятеля Михайла Козловського. Шашкевич, посилаючи наприкінці 1842 року отриманий від когось український альманах «Ластівка» (виданий і упорядкований Євгеном Гребінкою у 1841 році в Петербурзі), під враженням прочитаних у «Ластівці» творів, в тому числі й Шевченкових, пише так:

«Несеся воздухом до Вас, мої милонькі, шпарка ластівка, ой ластівка ж то, ластівка! Такої ще ніхто зроду не бачив, бо не то іно, що гарно виспіває та щебече, та так, мов примовляє, а то ще й на зиму не ховається, і все снується і все літає і все виспіває, що забудеш і біду і горе і смутку, і турботу, і здається тобі, що завсіда весна. От така-то летить до Вас ластівка!...»

Віра в силу поетичного слова, яка пробивається з цих рядків та значення, яке надається тут поезії і взагалі літературі в житті одиниці та в розвитку народу, вказує на своєрідну романтику у сприйманні навколишньої дійсності та романтично-символічний спосіб висловлювання почуттів автора тексту. Коли, однак, придивитися до нього ближче, запримітимо, що такий текст міг бути написаний лише в тодішній Галичині, рукою одного з найбільш талановитих поетів-будителів національної свідомості серед галицьких русинів — рукою Маркіяна Шашкевича.

Цієї загальної й насиченої символікою оцінки «Ластівки», у якій надруковано, між іншим, п'ять творів Тараса Шевченка, не можна, однак, пробувати правильно зрозуміти, не зв'язуючи її з суспільно-культурним й літературно-мовним контекстом життя галичан 30-х, 40-х років ХІХ ст., а також не збагнувши при цьому символіки створеної співавтором «Русалки Дністрової».

Звертає увагу контраст, що помічається, коли порівнювати досить похмурі слова й образи М. Шашкевича відносно досягнень, можливостей й перспектив розвитку українського письменства в час діяльності літературного гуртка «Руська Трійця» й у період повстання «Русалки», з реакцією цього ж автора на появу «Ластівки».

Коли розглядати символіку Шашкевичевих творів, написаних від 1833 до 1838 року, важко не помітити, що у ставленні до навколишньої дійсності і сучасного поетові культурного життя галицьких українців, вживає він такі символічні окреслення, як «дикий студений вихор», «сонце ясне померкло, світ пільма насіла», «думаю тяжко мов могила», «небо ясне нависло чорними хмарами», «зима», «мороз потисне», «сон снігів». А у «Передслії» до «Русалки» Шашкевич пише просто:

«Судило нам ся посліднім бути. Бо коли другі слов'яне вершка

ся дохаплюють і если не вже, то небавком побратаються з повним ясним сонцем, нам на долині в густій студеній мраці гібити. Мали і ми наших півців і наших учителів, але найшли тучі і бурі, тамті заніміли, а народові і словесності надовго ся задрімало...».

У метафориці Шашкевича виступає й сповнена більшою надійністю символіка, стремління «к світлу», прагнення весни, тепла, свободи, але все це спрямоване у майбутнє. З теперішнього, тільки «як заранне по довгих тьмавих ночах, як радість на лиці нещасного, коли лучча надія перемчить скрізь серце его» вітає Шашкевич у середині 30-х років XIX ст. «Енеїду» І. Котляревського, твори Г. Квітки-Основ'яненка, Є. Гребінки та збірки народних пісень М. Цертелєва, М. Максимовича, В. Залеського чи граматику А. Павловського. Усі ці збірки для Шашкевича це — «діла хороші і ціловажні», про які треба «цілою душею дбати, ogrівати, плекати і зрощати». Не були це, однак, для співавтора «Русалки Дністрової» ті «ластівки скорокрилі», яких так виглядав поет у написаному в 1833 році вірші «Туга».

Ластівкою, яка сповіщає настання справжньої весни у розвитку української культури, не могла бути сприйнята й «Русалка Дністрова», що передбачав сам Шашкевич у своїй «Веснівці». Зроджену серед «студеної мраки» на засниділому галицькому лузі справжню «цвітку», консервативні руські «естети» сприйняли як небезпечний бурян і вирішили кинути її у підвал, не давши їй надії пережити евентуальні весняні приморозки.

Пригадаймо, що «Русалка» написана модифікованим алфавітом та новоствореним (на основі народної мови) західноукраїнським варіантом новітньої літературної мови, який використано для поезії, прози та наукової критики, що було випередженням письменників з надніпрянської України. Шашкевичевій «веснівці» не було дано вповні розквітати на рідній галицькій ниві. Був це час, коли поляки схильні були взагалі заперечувати існування окремої української літературної мови. Декотрих галицьких русинів ще довго «разила своєю дикістю» азбука вжита в альманасі, а такий діяч з наддніпрянської України, як Михайло Максимович, вважав, що на Україні «не може бути словесности на південноруський (український) мові, крім «окремих творів». Українська мова, особливо народні пісні — пояснював Максимович — це пам'ятник, який повинен збагачувати російську мову, що є загальною літературною мовою для росіян і українців. Література українською мовою в Галичині розвивалась, на думку Максимовича, лише тому, що після відходу польської мови, доба великоруської мови тут ще не настала.

Щойно в цьому контексті стає частково зрозумілим те, чому Шашкевич називає очікувану «шпаркою ластівкою, якої ще ніхто зроду не бачив» перший альманах — антологію наддніпрянських українців — надрукований вперше в цілому українською мовою. Цікаво, що Шашкевич у листі до Козловського не виділяє з альманаху жодного автора й не оцінює жодного твору, так як і не виділяв й не оцінював жодного поета й жодного твору В. Белінський, пишуч

рецензію на цю ж «Ластівку».

Варто додати, що на спеціальне зацікавлення Шашкевича творами Шевченка вказує посередньо той факт, що поет з цілої «Ластівки» переписав у свій зошит один єдиний твір, а була ним балада «Причина».

Як для Шашкевича в Галичині, так і для Белінського у Петербурзі видання «Ластівки» мало більш загальне й вагоме значення, ніж оцінка поодиноких авторів чи окремих творів у ній надрукованих, у цьому й Шевченкових «Вітер буйний», «Причинна», «На вічну пам'ять Котляревському», «Тече вода в синє море» та «Гайдамаки» (розділ «Галайда»).

Варто додати, що Белінський не тільки не виділяє жодного автора й твору з «Ластівки», але пишучи про неї, включає у свою статтю комедію «Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка. Робить це лише з огляду на те, що обидва ці видання написані «малоруським наречієм», а це дозволяє авторові призадуматись над основним питанням — чи існує взагалі у світі малоруська мова і чи повинні «наші» письменники писати по малоруськи».

Для Шашкевича, який ще в «Азбуці і абецадлі» (1836) висловив свій погляд у справі української мови, а саме «скільки народів, стільки й окремих літератур, стільки й окремих записів», перше зіткнення з творами Шевченка, так як і з творами інших співавторів «Ластівки», було насамперед ще одним незаперечним доказом того, що дорога, на яку Шашкевич разом зі своїми товаришами вирішив вивести свій галицький люд, є тією єдиною дорогою, на якій може відродитися національна свідомість галицьких русинів, та, яка заведе їх назустріч Шевченкові, завдяки кому відірвані від всього народу русини, могли назватися українцями.

Тому, коли ми, українці, які кожного року у березні приходимо й приходитимемо до нашого Кобзаря, як до своєї совісті, підімо сьогодні й до творця з Галичини у 170 роковини від дня його народження і там, де «спить під кам'яним замком вогненне джерело — Шашкевич» повторім, як «на сповіді» за І. Драчем:

Земний уклін, хто відстояв
Свій вік, свій дім, свій чесний хліб...
Не онімечили святої,
Не спольщили, хоча й могли б.
Ми ладні руки цілувати
Тому, хто у страшній порі
Зберіг для нас дзвінкі Карпати
І мову голубу зберіг...

Дорогі Читачі!

Боремося з фінансовими трушностями! Ваша щедра пожертва на видавничу працю завжди високо цінена. Просимо, допоможіть!

ПРИВІТАННЯ БЛАЖЕННІШОМУ ПАТРІЯРХОВІ ЙОСИФОВІ З НАГОДИ 90-РІЧЧЯ

Їх Блаженству

*Блаженнішому Патріярхові Йосифові
Української Католицької Церкви в Римі*

*Ваше Блаженство! Достойний Ювіляте! Дорогий Патріярше!
Кураторія Інституту — Заповідника Маркіяна Шашкевича
у Вінніпезі схилиє голови перед Світлим Ювілесм Вашого Блажен-
ства та перед Вашими великими історичними ділами, які Ви, Ваше
Блаженство, вивершили в своєму житті для нашого народу та
страдної Української Церкви.*

*В Ювілейний День Вашого Благословенного 90-річчя ми всі
єднємось під патріярший покров Вашого Блаженства та кличемо
словами поета:*

*“Жий, Патріярше, в силі духа!
Хай Бог життя років дасть много!
Виведи нас з мряки, завірюхи,
Бо Ти Мойсей наш перед Богом!”*

*За
Кураторію Інституту — Заповідника
Маркіяна Шашкевича:*

Д-р Михайло Марунчак, голова Мгр Василь Матвіїв, секретар

Ще одна пропам'ятна таблиця в Парку Маркіяна Шашкевича

Старанням Комітету жителів Північного Пойнт Даглес під кермою В. Бенета та Історичного Товариства Манітоби вмуровано в Парку Маркіяна Шашкевича пропам'ятну таблицю героєві Першої і Другої світових війн, уродженцеві Пойнт Даглесу В.С. Стівенсонові, званому “Безстрашним”/Sir William Samuel Stephenson “Intrepid”.

Святочне відкриття відбулося в дні 15 серпня 1982 р. В ньому приймали участь прем'єр Манітоби Говард Павлій, міністер виховання Морін Гемфил, посадник міста Вінніпегу Бил Норрі, радні міста та чисельна громада жителів Вінніпегу.

Від імені Заповідника — Інституту Маркіяна Шашкевича приймали участь о. мітрат Йосиф Пуляк, який поблагословив цю пропам'ятну таблицю та д-р М. Марунчак, який сказав про участь українців Пойнт Даглесу в розбудові цієї дільниці, а яку українці звуть також Шашкевичівською дільницею.

МИХАЙЛО КОЗАНОВИЧ

Пересмник Великого Маркіяна

Маркіян Шашкевич приєднав для своєї великої ідеї деяких шкільних товаришів і заснував гурток, до якого крім Якова Головацького та Івана Вагилевича, належав ще Бульвинський, Іван Головацький, Острожинський, Михайло Козанович та ще дехто. Про цього останнього хочу говорити, бо недавно минуло саме сто років з дня його смерті.

Михайло Козанович належив до гуртка молодих патріотів, що горнулися до «Руської Трійці». Був він ширий друг Маркіяна Шашкевича та гарячий патріот. Був одним із тих сміливих керманічів, які на хиткому човні зберігали народне добро від загибелі після смерті незабутнього о. Маркіяна.

Народився 4 червня 1807 року у Плав'ю в скільських горах, а помер 13 квітня 1877 року. В 1871-1877 роках був послом до крайового галицького сойму, а закінчив життя як парох Вільшаниці й декан Товмача.

Здобув собі місце в історії літератури головно тим, що в 1850-их роках, коли живе слово стало в галицько-українському письменстві завмирати, він писав ліричні й епічні вірші такою мовою, якою в Галичині користувалися письменні русини при відродженні галицько-українського висьменства.

Серед його епічних творів гарна є байка, яка друкувалася в додатку до віденського «Вісника», що мав назву «Отечественный Сборник повестокъ, сказокъ...» в 1854 році ч. 27. Але найбільше своїх віршів поміщував Михайло Козанович в «Зорі Галицькій», у віденському «Всьнику» та додатку до нього. Виступив Козанович із своєю творчістю в 1850-1856 рр. Ось деякі строфи з його ліричної поезії, найкращої серед його творів, що має заголовок «Голос рускої матері до дітей» (друкувалися в «Зорі Галицькій» 1850 ч. 37):

Не плач руска родинонько!

Ще ти будеш щастна:

Як весь цвіток на весноньку,

Ти зацвитеш красна!

Встала славно та й взиває

Красні свої діти, —

Рідним словом промовляє:

Час нам на світ зріти!

Твоя мати ще в неволи віками стогнала,

Бо в неволі, в тяжкій долі туга нас присіла.

Днесь свободна волев Бога, до життя повстала.

Вороженьки підтоптали, — вся сила омліла.

Нуже разом, рускі діти,

Неньку окружайте!

Ще будете щасливо жити.

Журбу покидайте!

Лише в згоді всі,
Як браття руки си подайте!
Неньки нашої вороженькам
Доплати не давайте!

В «Естерайхішес Фріглінгс Альбум» у Відні появилася другий вірш Козановича п.н. «Повитанє оть Русиновъ», пангірик на честь цесаря Франц Йосифа і Єлисавети, а в 1856 р. друкувалися такі твори: 1) вірш, «Живий Кошель», 2) «Римъ», поема вь кардиналы митрополита Галицького, Кирь Михайла Левицького, 3) вірш, «Сь новым годомъ» 4) вірш, «Отцевськии совиты сынови отпрнвляющемуся до Риму».

З інших творів Козановича, що вийшли друком, слід згадати такі: «Диве навернення пияка» (1865), «Плугатор Микита з Олышавиць» (1878), «Учений пан і простак Іван» (1875). «На могилі Якова Гютовського» (1879). Зладив теж кілька перекладів, а саме 2 вірші Шіллера «На смерть младенца» («Вісник» 1851, ч. 124) а «Нурнць» (Дер Таухер) («Зоря Галицька» 1852 ч. 73) та ідилії Г. Кляйста «Ірін» («Отечественный Сборникъ» 1854 ч. 31). Переклад поезії Гердера «Гроб Стасителя» (1852). «Волк і лисиця, басня на подобіє Крилової». В 1857 р. надрукував Козанович твір «Хлоп запєка, сказка народна» (Львів, стор. 23, формат 8).

Прозою написав М. Козанович «Хмаролом», що друкувався двічі в 1871-1879 р. і особливо важну і цікаву для нас статтю «Цвітка оспоминанія на гроб Маркіяна Шашкевича», яка вийшла друком у «Віснику» 1852 р. ч. 38. Тут висловив щирю тугу по смерті свого друга Маркіяна такими словами: «О коби ти бил дожил усного воскресія для руской неньки, до которого ти так предчувствительно воздыхал! Бил бись з мною еще на груди возлюбленной красавиці радости проліял слези, як проливал єсь в восторзі над недолею Єй. І тішусь днесь з нею, а плачу за тобою і мої слези не перестанут, поки не стверднут в кристаль, а станут памятником на моєй могилі...»

Як бачимо, писав М. Козанович свої твори галицьким язичієм. В ім'я правди треба ствердити, що редактори «Зорі Галицької» і «Вісника» змінювали часто його писання та їхню мову на свій лад. Таке, наприклад сталося з перекладом поезії Шіллера, надрукованим у «Зорі Галицькій».

Як дуже товариші любили свого Маркіяна, можна дізнатися із слів М. Козановича: «О безсертний Маркіяне! Ти зажег єси огонь в моєй груди, котрий лише гробова персть загасити може» («Вісник для Русинов австрійської державы», Відень 1852, ч. 38). Наруги й глузування над безталанною «Русалкою Дністровою» викликали і смуток у душі Козановича з приводу щербатої долі рідної мови. Він писав там же: «Відколи невинну доню твою (себто «Русалку Дністрову») зачали поругати, смагати і гонити родимці від тоді я попав в тугу і мої чувства скрились в боліснім серци, а віддалений світами від тебе зістав я без потіхи, роду і друга».

ДО ІСТОРІЇ РОДУ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА

Праця ця була вперше друкована в «Українсько-Руському Архіві», який видавала «Історично-Філософічна Секція» Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, див. Т. XIII-XIV «Матеріали до історії культурного життя в Галичині», Львів, 1920, стор. 1-Мова і правопис оригіналу повністю збережені. — Ред.

До збірки актів, поміщених у сім подвійнім томі «Архива» подаю тільки загальні замітки, які можуть стати в пригоді дальшим дослідникам. Мої помічання опираю не тільки на печатанім, але й на архивнім, незвіснім доси матеріялі. При сій нагоді відсвіжую в памяти української суспільности силуетки людей, яким належить ся згадка з огляду на їх жите, працю і заслуги.

На першім місци обговорюю завіщанє прадіда Маркіяна Шашкевича та подаю до історії його роду вязку помічань на основі родових та иньших актів, перехованих в Національнім Музею у Львові.

Завіщанє о. Івана Шашкевича вказує нам передовсім, що о. Іван був жонатий з Оленою з роду Гаванських та що в хвилі, коли списувано його завіщанє (24. X. 1795 р.), він був квієскованим парохом Голова.

Мав о. Іван п'ятьох синів: Семена, Романа, Ілію, Григорія та Івана.

Найстарший син Семен уродив ся дня 23. I. 1759 року. В році 1782 скінчив він реторику в Золочеві, висвятив ся в р. 1784 і став парохом Городилова. Сєй парохії зрік ся він перед роком 1807, бо в свідощті моральности, виставленім йому дня 16. III. 1807 року о. Стефаном Кахрутовичем, сотрудником Волоської церкви у Львові в заступстві пароха, читаємо, що о. Семен Шашкевич exparoch Horodylowski перемешкував від 13. II.—16. III. 1807 р. при церкви Ставронирії. “Trezewo”, pobożnie i spokojnie sprawował się, pabożenstwo swietobliwie odprawiając, mszę swiętą tak spiewaną jako szytaną miewając codzien, spowiedzi swięte stuchając i księdi w porządku trzymając”. В. р. 1810 зложив він конкурсовий іспит, а від 12. III. 1816 р. по рік 1828 був він завідателем dusz starownikiem w Kapellanyj Jasienowieckiej » Zalesia w Panstwie Lackim, cyrkule zloczowskim. В тім самім році перейшов він у стан дефіцієнтів gravi senectute oppressus et ob defectum virium physicarum. Числив він тоді 69 літ житя. Умер о. Семен небавом опісля, бо в першім шепатизмі львівської архієпархії, виданім 1831 року, його прізвища не находимо.

Син о. Семена, який при кресті дістав рівнож імя Семена, а про якого згадав о. Іван у своїм завіщаню, як про внука, числив в році 1795 десять літ. В шематизмі за рік 1832 читаємо про него: natus 1785. а в

шематизмі за рік 1836: mortuus 30. I. 1833 в 48 році життя»). Сей Семен був отцем Маркіяна Шашкевича»).

Із завіщання прадіда Маркіяна довідуємося, що його третій син Ілія, якому він за життя відступив парохію Годів, був жонатий з Маріянною з роду Сабатовських. З актів, перехованих у Національній Музею знаємо, що він мав сина Івана, який уродився в р. 1801, а після скінчення богословських наук оженився дня 6. X. 1826 року з Марією де Шумовська Мойсевич, дочкою залозецького декана і пароха в Мільні, золочівського округу. В році 1832 був він завідателем Годова, а небагом опісля парохом»).

Впадає в очи, що прадід Маркіяна вважав умісним накликувати синів до згоди, до шановання матери, на яку вкладав обов'язок, *wszelkie mniedzy niemi klotnie i niesnaski przestrzegala*. Не було се стереотипне застереження, яке стрічаємо у сучасних завіщаннях. Відай перечувало батькове серце незгоду між синами, коли накликувало їх до згоди та єдності.

Дав привід до розладу в родині другий син Маркіянового прадіда унівський парох Роман, який допустився супротив свого наймолодшого брата Івана крайно поганого вчинку.

Роман був бездітиним вдівцем. Дня 1. III. 1803 р. передав він на письмі ціле своє майно Іванні (Агафії) Гологорській, дочці унівських міщан Григорія та Евдокії і з нею оженив він свого наймолодшого брата Івана, який мав вести господарку на парохіяльній обійстю. Та вже в перших днях після вінчання о. Роман бив та поневіряв свого брата Івана, зневолював його до всякого рода перепросин жени, наганяв його опісля під зиму з хати, так що останній пошукав собі иньшого становища і став мандатарем в Боричівці під Теребовлею. Жінку Івана задержував о. Роман у себе, наслідком чого доходило до грубих непорозумінь. Скривджений Іван вніс жалобу на о. Романа до суду, яка остаточно опинилася у консисторії. В жалобі підозрівав Іван, що

*1) Schematismus Univ. Vener. Cleri Archidioeceseos Metr. gr. cath. Leop. 1832, ch. 205," рік, 1836, стр. 337. Порівняй, Й. Онишкевича Руска Библиотека III, передмова В. Коцовського, стр. XIX.

2) Не від річи буде, коли при сій нагоді справлю помилку д-ра В. Коцовського, який писав (Руска бібл. стр. XIX), що брат Маркіяна Никола умер около 1838 р. З актів, перехованих в Національній Музею довідуємося, що Никола Шашкевич, син Семена, колись пароха Княже, уродився 1813 р., скінчив богослове у Львові 1837 р. і оженився дня 13. XI. 1838 р. із дочкою покійного пароха Небилова, Николи Базилевича, Маріянною, в домі її опікуна, пароха Ходовиць Віктора Христоліменса. З часом був він парохом Лолипа і умер трагічною смертю у Львові дня 11. XI. 1864 р. Він приїхав, щоби інституватися на нову парохію і замешкав у молдавським готелі (у Юдки). Тут дістав він вохку комнату, в якій зачадився. Покійний лишив пятеро сиріт. (Слово 1964, ч. 87 і 88 і Schematismus Cleri gr. cath. Leopoliensis за рік 1865 в списі "defunctorum Presbyterorum").

Його жена була неправесною дитиною о. Романа, з якою він опісля удержував любовні зносини. Іван відкликав з часом свої заміти, але доперва тоді, коли над його братом, о. Романом зависла кара відобрання парохії. Якби тільки частина замітів Івана була правдива, то й вона кидала би на о. Романа дуже погане світло і як на брата і як на чоловіка. Побой і знущання, яких зазнавав Іван від свого брата о. Романа, були чимсь так страшним, що красше всего того не переповідати. Наслідком жалоби брата Івана, ствердженої деканом о. Йосифом Гілічинським та на основі дослідів мішаної комісії, відсуджено о. Романа від парохії і визначено йому крім сего кару реколекцій на протяг одного місяця.

— — — — —

Кураторія Заповідника-Інституту Маркіяна Шашкевича перед пам'ятником Маркіяна Шашкевича. Стоять (від ліва): В. Столяр, М. Співак, ред. А. Курдидик, Оленка Негрич, А. Господин, В. Матвіїв, д-р М. Марунчак, С. Рогатинський, проф. Я. Розумний, Р. Коваль, Вінніпег, 1982

Фото: Лев Марунчак

ПРОФ. ТАДЕЙ ЗАЛЕСЬКИЙ
літератор і передовий педагог*

Окремі відділи польської державної гімназії в Стрию із українською мовою навчання, вже по самій своїй природі, не створювали пригожого клімату ані для учнів, ані для учителів. Адже «відділи» не були самостійною школою, але частиною й під наглядом місцевої польської гімназії. До того в міру загострювання українсько-польських відносин й скріплювання українського спротиву, послідовно обмежувало куцу автономію української частини гімназії й зміцнювано нагляд над нею, як загальної адміністрації, зокрема поліції, так учительського польського персоналу.

Спочатку часто український учительський збір, в міру призначування польських учителів, ставав мішаним, на місце українських та впроваджування польської навчальної мови деяких предметів. Усе це було причиною, що традиційне довірливе відношення учнів до своїх учителів відходило до історії, а взаємини цих двох груп ставали подібними до взаємин обох національних груп населення.

У якій мірі це перешкоджувало у звичайнім, виховнім процесі молоді, не трудно собі уявити. Багато завчасно, в душу молоді входило елементів сумнівів, недовір'я, а то й ненависти до учителів, звичайно чужих, але й не рідко до своїх українських. Бо й поміж самими вчителями цієї «дочерної» української гімназії не було нелегкої гармонії. В міру кріпшання натиску, а то й терору польської адміністрації, засобом якого були передусім передчасне звільнювання учителів, або перенесення на Захід, на чисто польські терени, притосувальна повідінка деяких учителів переходила межі особистої й національної достоїнності. Не рідкими були навіть доноси одних на других.

До того польська адміністрація вимагала, щоб українські учителі духово й товарисько сепарувалися від українських учнів, тобто, щоб обмежувалися до формального навчання предметів студій, забуваючи про свою, не менш важливу виховну функцію. Це ще більше підважувало довір'я учнів до учителів й центр їх виховання, чи радше самовиховання, переносився поза школу, в молодечі й політичні

Проф. Тадей Залеський був примірним членом Інституту-Заповідника Маркіяна Шашкевича від початків його оформлення. Через ціле життя йшов він шляхами дороговказу о. Маркіяна. Вшановуючи світлу пам'ять цього передового педагога з нагоди п'ятих роковин від дня його смерті, містимо працю д-ра Ярослава Подоха, вихованця проф. Т. Залеського, а під сучасну пору голови НТШ. Редакція.

організації, точніше в Пласт і ОУН. Пласт, який буйно розвинувся у стрийських середніх школах й почав експанзію поза шкільні мури й поза межі міста, що її спинила заборона Пласту з 1930 року, мав серед українського вчителства багато прихильників, але небагато активних й готових на ризик втрати заробітку, чи на переселення в чужину, опікунів. Зокрема їх число помітно зменшилося після зміцнення польонізації української частини гімназії й введення до неї польських вчителів.

Не було в цьому нічого особливого, адже Пласт майже від своїх початків, ще довго до зловісного 1930 року був проскрибований, зокрема в Стримю, другому за числом учасників, пластовому осередку після Львова. В цей час, коли польський уряд розв'язав Пласт, стрийський пластовий Кіш нараховував рівно 500 молоді. Поза своєю внутрішньою виховною, чи точно кажучи, самовиховною діяльністю, Пласт, як хлоп'ячий, так дівочий, був дуже активний у житті всієї громади. Стрийський Кіш опікувався горою Маківкою й її стрілецькими могилами, а щорічний похід пластунаства на закінчення Зелених свят, в повороті з Маківки, на стрілецькі могили на стрийському кладовищі, що йшов головними вулицями на очах його п'ятдесяттисячного населення, міг рівнятися хіба з державною парадом місцевого чисельного гарнізону в день Третього травня.

На цьому тлі виднішою стає заслуга горстки відданих своїй шкільній молоді й організації, найкращих з неї — Пластові, учителів стрийської української гімназії та дівочої семінарії «Рідної Школи», а зокрема покійного професора Тадея Залеського. Після недавньої смерті проф. Омеляна Цісика і проф. Івана Криницького, смерть сл. п. проф. Залеського замкнула потрібне гроно найбільших приятелів й найбільш заслужених виховників стрийської середньошкільної молоді, з-посеред якої вийшли видатні провідники свого покоління, імена яких уже записала, можна сподіватися записала тривало, свіжа історія України: Степан Охримович, Степан Бандера, Лев Ребет, Мирослав Тураш, Володимир Тимчій та Олекса Гасин. Із цими іменами і з їхнім поколінням майбутній історик мусітиме тісно пов'язати імена їх виховників, зокрема ім'я покійного Тадея Залеського. Адже п'ять перших-це крайові провідники ОУН на Західніх українських землях, а останній шостий—шеф штабу УПА! Так багато чоловічих бойовиків і вояків не мала ніяка округа ні Галичини, ні Волині.

Пригадуються слова вірша великого Гете: «Wer den Dichter will verstehen, muss in Dichter Lande gehen.»

«Хто хоче зрозуміти поета, повинен пройтися його землею»,—написав Гете. Нехай вони виправдають цей некороткий вступ до останнього атрибуту, на який собі заслужив не лише від своїх

учнів сл. п. професор Залеський. Тільки на тлі стрийської землі, її життя й долі поміж двома останніми війнами, а то й пізніше, можна належно оцінити його заслуги, які дали йому право на громадські похорони, громадську пошану й вдячність й на довговічну, добру пам'ять.

Народився Професор 30-го серпня 1883 р. в Тростянці Малій у Золочівщині. Його батько, Степан, був учителем і управителем народної школи. Його рід походив із східньо-українських земель. Збереглася пам'ять про його давно вживане прізвище Жалоба-Залеський. Мати походила з роду Ілевичів.

Після закінчення гімназії у Золочеві сл. п. Тадей Залеський студіював у Львівському університеті українську мову й літературу в професорів Олександра Колесси і Кирила Студинського та класичні мови. Вже в часі першого року студій батько помер, а матері важко приходилося вдержувати п'ятьох синів засобами невеличкої вдової пенсії. Та все ж усі сини покінчили середню, а три навіть університетські студії. Тадей був середущим й на його долю припало допомагати собі, а то й братам у постійних недостатках. Закінчивши студії з усіма професійними іспитами здобув звання професора гімназії й вчив зразу в учительській семінарії в Заліщиках, де завідував учнівським гуртожитком, а після трьох років, із 1913 р. учив у державній гімназії в Самборі, з перервою з кінця 1914 й половини 1915 рр., коли виїхав з матір'ю до Відня, де вчив на українських семінарійних курсах.

В часі короткої державности західньо-українських земель його обрано членом Української Національної Ради, цього парламенту новопосталої держави, що й в наслідках привело польське ув'язнення в таборах у Бересті Литовському й Стшалкові.

Із 1920 р. до пізнього 1944 р. учив в стрийській державній гімназії українську та латинську мови, а водночас на протязі п'яти років (1921-1925), був управителем приватної української дівочої семінарії «Рідної Школи.» На той час припала його широка громадська активність, спрямована на відновлення духа й сили своєї суспільности після трагічно-короткої доби відновлення державности. Був організатором і керівним членом Учительської Громади, Музею «Верховина», Музичного Інституту ім. Лисенка, Міщанської Бесіди, Українського Касина, Української Бурси, «Рідної Школи», «Просвіти» й чимало інших установ, а передусім усім своїм серцем став опікуном й виховником патріотизму й характеру пластової молоді. В школі вчив призначені предмети, передусім українську мову й літературу, а поза школою виховував молодь у гутірках й на прогулянках, а зокрема своєю гідною поставою у відношенні до всемогучої шкільної й загальної

адміністраційної влади. Коли інші учителі не видержували шовіністичного тиску й захитувалися або й заломлювалися, то сл. п. проф. Залеський був непохитним. Його приклад підтримував інших колег й виховував молодь. Його учні, зокрема підопічні пластуни, до останніх днів оточували його майже набожною пошаною.

У роках 1941-1943 виконував обов'язки шкільного інспектора, а в 1944 р. виїхав не еміграцію, крізь Словаччину, Штрассгоф, до Авсбургу й Нового Ульму, де вчив у таборовій гімназії. 1948 р. виїмігрував до Канади, де зразу до Вінніпегу, згодом Торонта, а ще пізніше до Нюджерського степу в ЗСА. До 1961 р. працював фізично, коли на 78-му році життя пішов на пенсію. У Вінніпезі заснував Організацію Українських Педагогів і брав участь у широкій громадській праці. Зокрема багато писав й друкував в українських часописах на літературні й інші теми та приготавляв і виголошував доповіді в Науковому Товаристві ім. Шевченка та в інших громадських товариствах й на різнородних імпрезах. Його писання, як доповіді й лекції, відзначалися великою ерудицією та літературним стилем. Газетні й журнальні статті в журналах «Київ», «Слово на сторожі», «Життя і Школа» й в часописах «Новий Шлях», «Свобода», «Гомін України», «Вільне Слово», «Мета» залишаться їх прикрасою й джерелом знання, до якого звертатимуться сучасні й пізніші нації літератори й мовники.

Додати б, що з подружжя у 1924 р. з учителькою Марією Шанковською, донькою пароха в Нижбірку, народилися син Всеволод й доня Лариса. Син загинув на Україні в 1954 р., а донька, дружина інженера науковця й редактора журналів Любомира Онишкевича, покінчила в ЗСА студії зі званням доктора української літератури і викладає в Ратгерському університеті. Сл. п. проф. Залеський втішався також трьома внуками Всеволодом, Бояном і Ладом. Дожив майже біблійного віку, померши на 93 році життя—10 січня 1976 р. Ні він самий, ні ці, з ким втримував зв'язок, не відчували тягару його віку. До самої смерті зберіг активність фізичну й духовну. Я зустрівся зі своїм дорогим професором і опікуном короткий час перед його смертю й то в майже, для нього, символічному місці: на виставці скигських мистецьких скарбів, знайдених у значній частині на Україні, а Метрополітальному музеї в Нью Йорку. Покійний професор без допомоги проходив численні сходи музейного будинку й живо реагував на бачене й почуте.

Сл. п. проф. Тадей Залеський відзначався виїмковою особистістю; навіть у суворому, повному конфліктів кліматі польсько-української гехнації, він зумів зберегти свою подиву гідну незалежність, можна сказати, суверенність. І завжди був повним джентелменом. Шляхетне поведінне обличчя, притишена мова, зрівноважена реакція на найбільш

несподівані й необраховані виступи учнів і зверхників, і благородність у кожному слові й чині склалися на його унікальність, що її він зберіг до останніх днів свого довгого життя.

З ГАЛЕРІЇ БАЛКАНСЬКОГО РОДОВУДУ ШАШКЕВИЧІВ

- 1) **Антін Шашкевич, брат Маркіяна, родоначальник балканської лінії Шашкевичів, капітан австрійської армії.**
- 2) **Юдита Беріч-Шашкевич, з дому Остоїч, дружина Антона Шашкевича**

- 3) **Софія Трифунович-Шашкевич, дружина Михайла**
- 4) **Олександр Шашкевич, син Антона і Юдити, генерал і фельдмаршал австрійської армії.**

- 5) Михайло Шашкевич, син Антона і Юдити, будівельний інженер
 6) Персіда Шашкевич, донька Михайла і Софії, заміжня Теодорович

- 7) Володимир Шашкевич, син Михайла і Софії, онук Антона, адмірал югославської фльоти.
 8) Урош Шашкевич, син Михайла і Софії, онук Антона, старшина австрійської та югославської армії.

- 9) Олександр Шашкевич, син Уроша, інженер.
10) Софія Шашкевич, донька Володимира, правнука Антона, колектор старини.
11) Михайло Шашкевич, син Володимира, правнук Антона, професор математики, публіцист і поет.
-

ВОЛОДИМИР БОЛЮБАШ

ПРОПАМ'ЯТНА ЗУСТРІЧ ПІД ЗНАКОМ ЮВІЛЕЮ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА

Збірник про Золочівщину наближається до остаточного завершення. З цієї нагоди на прохання багатьох колишніх громадян Золочівщини відбулася величава пропам'ятна Зустріч у Торонто. З'їзд відбувся у суботу, 3-го липня 1982 р., в залах Інституту св. Володимира.

Пропам'ятна Зустріч відбулася під знаком відзначення ювілею народження Маркіяна Шашкевича — великого сина Золочівщини й України. Традиційне свято на українських землях — похід людей на Підлиську гору, окупантом заборонене, тож духовою уявою перенесли на Маркіянову гору, щоб зображально відтворити, відновити і переосмислити багатозначність пробудителя Галицької України.

Збірник про Золочівщину упорядковано за рекомендованою схемою Комісії Регіональних Дослідів і Публікацій при НТШ, і він друкується під фірмою НТШ. Тематично Збірник складається з 16-ти розділів: географія, демографічна статистика і мапа Золочівщини становлять перший розділ. Історія Золочева, Бродів, Буська, Олеська, містечок і сіл Золочівщини опрацьована низкою дослідників та індивідуальними колишніми мешканцями даних місцевостей.

Окремий розділ присвячено М. Шашкевичеві та сучаснішим письменникам-поетам Золочівщини. На окрему увагу заслуговує стаття про москофільство в Золочівщині, його генезу, зразки, агентурність та боротьбу з тим шкідливим феноменом.

Процес національного відродження Галичини на переломі XIX-XX ст. змальований колишніми учнями золочівської гімназії і майбутніми визначними педагогами, військовими і культурно-громадськими діячами.

Про визвольну боротьбу за українську державність, Четверту золочівську бригаду, Листопадовий Зрив і Акт проголошення соборності в Золочеві написали провідні діячі тих подій.

«Від поразки до нового почину» — розділ, що охоплює події між двома світовими війнами. Терор польського режиму супроти українського населення, криваві суди над патріотами, розбудова культурного, економічного, шкільного і релігійного життя в Золочівщині та зусилля поляків перешкодити цим процесам — ось низка тем, що заповнюють сторінки цього розділу.

«Золочівщина на тлі подій Другої світової війни» — це розділ, що змальовує окупацію большевиками Західньої України, тривожний дух сходу, арешти, запроторення людей до в'язниць, жажлива масарка в'язнів у золочівській в'язниці тощо. Тут подано неповний список закатованих, знімки замордованих московськими катюгами в'язнів, спогади очевидців, прихід німців, знімки індивідуальних могил і збірної могили, в яких поховано сотні замучених осіб — цвіту Золочівщини.

Про боротьбу підпілля й УПА в Золочівщині після другої большевицької окупації поміщено дві статті: одна написана знавцем цієї справи на підставі архівних матеріалів УПА-УГВР, а друга — учасником боротьби. Поміщено статтю того самого автора про процес у Красному, що відбувся 1968 року над групою колишніх бойовиків ОУН — УПА та ціль того судилища.

Серед багатьох авторів розвідок про Золочівщину начислюються понад тридцять осіб з університетського освітою, професорів, дійсних і звичайних членів НТШ, публіцистів і культурно-громадських діячів. Збірник має плюс-мінус 600 сторінок стислого матеріалу, понад 150 фотоілюстрацій-знімок, персональний і географічний показник та коротке резюме англійською мовою про завдання Збірника.

Чи Ви є, Дорогий Читачу, членом Заповідника — Інституту Маркіяна Шашкевича і вплатили своє членське? Якщо так, Ви є повноцінним передплатником «Шашкевичіяни». Членське є тільки три долари на рік! Це мала сума на цей час, однак без її влати нам важко платити друк, папір і пошту. Пошта, і друк, папір в двоє стільки, як це було перед десяти роками.

ЗОЛОЧІВСЬКА ЗЕМЛЯ В ЧАСІ ЛИСТОПАДОВОГО ЗРИВУ

Золочівщина дала значний вклад в українську визвольну війну, що на західноукраїнських землях почалася славним днем 1 листопада 1918 року.

1918 року Золочів не був у прифронтовій смузі. Фронтові дії відсунулись на схід після вибуху революції в російській імперії. Вночі Золочів мав вигляд невеликого міста, бо військова електривня, сильніша за міську, ясно освітлювала військові бараки, що розміром були більші за місто.

До війни Золочів був адміністративним центром шістьох повітів. У золочівському гарнізоні містилися 35-тий полк крайової оборони («ляндвер»), 13-тий уланів, кадра 80-того та один батальйон. З 35-ого полку вийшли видатні військовики; начальний вождь УГА генерал Мирон Тарнавський, полковник Євген Коновалець, полковник Гнат Стефанів та цілий ряд інших старшин.

У Золочеві гарно розвивалося українське громадське життя. Цілий ряд наших політичних діячів були уродженцями Золочева чи Золочівщини, починаючи від пробудителя Галицької землі о. Маркіяна Шашкевича. В Золочеві, де було три церкви, вже 1912 року засновано рідну школу. Вже до війни був «Сільський господар», «Народна торгівля», Дім ім. Шашкевича.

У червні 1916 року наступ Брусілова підсунув під Золочів фронтові дії. Довгі валки евакуйованих людей з Брідського та Зборівського повітів проїздили через Золочів. А з заходу приїздили транспорти німецьких військ. У Золочеві було командування австрійських та німецьких військ, були шпиталі. Місто стало центром транспорту.

Українську національну свідомість засвідчив великий здвиг у березні 1918 року, після підписання Берестейського миру. Це був незабутній день у Золочеві.

Листопад 1918 року

В жовтні створено ініціативний комітет, до якого належали д-р Т. Ваньо, Г. Стефанів, пор. Л. Рубінгер, пор. Н. Вовк. Треба було обережно підготовляти старшин і вояків на випадок перевороту.

Вночі з 31 жовтня на 1 листопада зі Львова приїхав післанець. Привіз наказ: українці беруть владу у свої руки. Золочів

й округа мають бути зайняті о 8-ій годині ранку.

Перед восьмою годиною заграла полкова трубка на сполох. Всі — старшини, підстаршини і стільці — вибігли на подвір'я. Коли вийшов полковник, до нього підійшов сотник Г. Стефанів і подав до відома, що українці беруть владу. Поручники Вовк та Рубінгер зі своїми частинами стояли на подвір'ї зі зброєю в руках. Старшини, підстаршини і стрільці інших національностей були заскочені; поляки були обурені, найбільше капітан Пенъонжек.

Сотник Стефанів дав наказ пор. Вовкові зайняти залізничний двірець, а пор. Рубінгерові — зайняти Красне. Стефанів дав наказ змінити варту в полку. Всі, що мусли покинути казарми полку, не мали відваги і часу на бешкети. Сот. Стефанів зайняв Золочів, пор. Вовк зайняв двірець і приготував поїзд до Красного, а пор. Рубінгер дав наказ сотні їхати туди. Зайняв залізничну станцію в Краснім, розвинув скорострільну в бойові формації, підійшов до бараків, розбрав малярів, обсадив залізничний двірець скорострілами і почав розбруювати австрійські військові частини, що їхали з України шляхом Броди-Красне-Львів, везучи багато награбованого майна. Рубінгер спрямовував ці транспорти на Тернопіль.

Неабияку відвагу і мудрий провід виявив пор. Рубінгер, який мав проти себе вдсятеро сильнішого противника.

Пор. Вовк по зайнятті залізничного двірця, військової пекарні з харчовим магазином, військових бараків з ремонтними варстатами і електрівнею, забезпечив їх стійками. Були це здебільшого молоді юнаки, 15-17 років, що не підлягали австрійській військовій службі.

Розбруюючи транспорти, сотня Вовка не пускала їх до Львова. Пор. Вовк дуже добре справився зі своїм нелегким завданням.

Найвідповідальніша праця належала сот. Стефанову, який завів порядок у Золочеві й околиці. Після цього був підвищений до ранги полковника і покликаний до Львова.

Сот. Стефанів, д-р Т. Ваньо, о. шамбелян С. Юрик, д-р М. Балтарович організували українську адміністрацію в місті й повіті. Суддя й адвокат М. Балтарович став повітовим комісаром (старостою). 10 листопада відбулася врочиста присяга урядовців. Це було в Домі імени Шашкевича. Присягу проводив о. С. Юрик. Я стояв на стійці при охороні будинку. Мені було тоді 16 років.

У Золочеві почав виходити часопис «Золочівське слово» за редакцією М. Голубця. Першим командантом окружної команди був сот. Ілько Цьокан, потім сот. Ол. Малиновський (пізніше священник).

Обов'язкового військового набору в листопаді 1918 року ще не було. Військові частини творено з добровольців, дуже часто неповнолітніх хлопців. Усе відбувалося спокійно, в гарнім порядку. Не було ніяких нападів, ні вбивств, хоч мати зброю в той час було дуже легко.

Українська армія

До української армії зголошувалися теж деякі римокатолики і деякі жиди. В золочівській 4-ій бригаді всіма шановані були два старшини: добрий артилерист сот. Аптер, командант групи «Північ» та організатор кінної скорострільної сотні і командант четар, С. Ротенберг. Сотник Аптер був моїм командантом.

Теж у медично-санітарній службі були жиди, бо лікарі поляки відмовились виконувати державну службу.

Була в УГА теж деяка кількість німців, уроженців Галичини й Буковини. Це були професійні військовики, які свою долю зв'язали з долею українського народу.

Велику роль у творенні УГ Армії відіграли жінки. Серед безнастанних небезпек вони виконували службу у військовій адміністрації, у розвідці; найбільше посвяти виявили медсестри, зокрема в 1919, коли УГАармію, після переходу за Збруч, десяткував тиф.

У Золочеві і Золочівщині духовенство дуже багато помагало творити молоду державу та організувати її армію.

Звичайно, неможливо мені подати імена тих людей, що в листопаді 1918 року зголошувалися до війська. Багато їх було. Уже 1 листопада в Золочеві зголосилися старшини О. Юркевич з Білого Каменя, що жив в Едмонтоні, Симбай, Безпалко та інші.

Наведених фактів уже вистачить, щоб показати вклад Золочева в будову української держави і також спростувати деякі фальшиві твердження. У «Вістях комбатанта» (1966 р.) була вміщена стаття п.з. «Листопадовий зрив у Золочеві», де Золочів представлений як «польська фортеця», мовляв, українцям доводилося боротися проти ворожої більшості. Насправді, це не так. Більшість населення Золочева була українська, а в центрі міста найбільше було жидів. Поляки мали тільки одне товариство «Сокул».

Ніякої диверсії золочівські поляки в листопаді 1918 року не робили. Деякі римо-католики стали добровільно українськими вояками. Золочів перший вислав до Львова добре озброєну сотню. Це було б неможливе, якби Золочів був в більшості польський.

Аж пізніше в 1919 р., коли в Тернополі створено Польську військову організацію (П.О.В.), члени цієї організації робили диверсії і були суджені українським судом.

В українську визвольну війну Золочів дав Україні 4-ту золочівську бригаду, слава якої не померкне ніколи.

Пам'ятник українським піонерам в Канаді
в Парку Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі, 1982

Фото: Лев Марунчак

ПАРК МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА В 170-РІЧЧЯ

В дні 8 листопада 1981 р. вшанувала українська організована спільнота Вінніпегу 170-річчя Маркіяна Шашкевича від дня його народження зложенням цвітів у підніжжя його пам'ятника на Пойнт Даглес та проголошенням його іменем парку. Це проголошення в приявності представників КУК, священства та поодиноких організацій зробив представник міста Вінніпегу Р. Бікел.

Згаданого дня в полудне була відправлена панахида за упокій душі Будителя українського народу, о. Маркіяна. До церкви св. Андрея на Пойнт Даглес прийшли організації зі своїми прапорами а шкільна дітвора з цвітами. Панахиду служили враз з о. мітратом Й. Пуляком, парохом церкви св. Андрея о. мітрат Роман Добрянський, о. ігумен Рафайл Мельник, ЧСВВ та о. д-р Петро Романишин. Останній сказав теж стосовне до хвилі слово. Після панахиди оформився похід з церковними хоругвами та організаційними прапорами, який вели українські ветерани. Коло пам'ятника Маркіяна Шашкевича, якого українці Вінніпегу збудували в 1943-44 р. з нагоди сторіччя від дня смерті о. Маркіяна, зібралося чисельне громадянство. Після зложення одного великого вінка від цілої організованої громади представниками КУК, шкільні діти "Рідної Школи" парафії св. Андрея та "Рідної Школи" УНО зложили в'язанки цвітів. Святкове слово виголосив д-р Михайло Марунчак, голова Інституту Заповідника Маркіяна Шашкевича та редактор "Шашкевичіани". В своєму слові він підкреслив роль богослова Маркіяна в відродженні українського народу, який привернув своєму народові рідну мову та воскресив його національне життя. В своєму короткому слові бесідник вказав теж на заслуги Т-ва "Рідна Школа" Маркіяна Шашкевича у побудові опіці пам'ятника о. Маркіяна та на вклад Парафії св. Андрея та її пароха о. мітрата Й. Пуляка на остаточне оформлення парку Маркіяна Шашкевича. Саме стара площа церкви св. Андрея стала основою створеного парку. Місто Вінніпег поширило площу та перебало в опіку згаданий парк. На площі є ще два другі пам'ятники, один присвячений українським піонерам, а другий українським воякам, які впали в Другій світовій війні. Всі три пам'ятники, як говорив бесідник, творять символічну цілість, українського вкладу в розбудову Канади зі знам'ям Шашкевичівського духа. Була також деклямація пластуна А. Гавалешки, яку написав В. Барабаш з нагоди саме 170-річчя. Свято закінчено піснею-молитвою "Боже, вислухай благання" та канадським славнем. Цілей цей святковий акт набрано на телевізійну плівку, яка враз з іншими історичними картинами з Пойнт Даглес творитиме документальну фільму. При цьому варто згадати, що Пойнт Даглес та його "Іміграційний дім" став історичною брамою, через яку перейшли великі тисячі українських імігрантів, які ступнево заселяли захід Канади.

СВІТИЛЬНИК ІСТИНИ

Джерела до історії Української Католицької
Богословської Академії у Львові
1928-1944

Серед низки монументальних видань Українського Католицького Університету ім. Климента Папи в Римі появилися два томи джерел до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові під загальним і багатомовним заголовком «Світильник Істини» (а в англійській мові—«Де Лайт-Бирер оф Труз»).

Матеріали зібрав і опрацював д-р Павло Сениця а до друку приготували о. В. Жолкевич, мгр. Я. Чумак та сл. п. Юліян Бескид. Перший том появилися в 1973 році, знова другий в 1976. Оба томи великого книжкового формату і начисляють разом 1381 сторінок історичного тексту і джерельного матеріяду. Мистецьке оформлення обкладинки графіка Мирона Левицького та тверда й добірна оправа надає обом книгам імпозантного вигляду. Вступне слово до першого тому написав о. д-р В. Лаба, до другого мгр. Я. Чумак.

Щоб збагнути яке значення мала Богословська Академія та яку ролю відіграла вона в новітніх часах, треба було б хоч кількома словами згадати часи «збіднілої Церкви» та «вбогого народу», які запанували на українських землях в 17 та 18 столітті під польською займанщиною. В соціальному відношенні—це нечувана експлуатація, знова в культурному—страшенне спавперезування, включно з мовною елімінацією рідної мови в церковних проповідях. Коли Австрія анексувала Галичину в 1772 році, ситуація стала мінятися на краще, а з тим Українська Католицька Церква могла значно свободніше розвиватися. Визначну ролю в початках відіграла «Королівська Греко—Католицька Генеральна Семінарія у Відні, яку звано в скороченій і популярній формі «Барбареум.» За коротке десятирічне існування з «Барбареум» вийшло шість єпископів, 10 професорів єпархіяльних семінарій чи університетів, вісім ректорів семінарій, Немає сумніву, пишуть автори «Світильника Істини», що вихованці «Барбареум» мали посередній чи безпосередній вплив на Маркіяна Шашкевича й «Руську Трійцю (стор. I, 28).

Від 1783 року стає працювати у Львові Генеральна Духовна Семінарія у Львові, яка була призначена для виховання кандидатів духовного стану не тільки з Галичини, але теж Закарпаття, Хорватії (Крижевацька єпархія) та грекокатоликів зі Семигороду. За кілька років праці семінарія начислювала біля 400 студентів. Значить, була велика потреба такої семінарії.

Різні фази розвою відновлює історія в рості та розвою цієї установи. Вершком в її розбудові станула Богословська Академія, яка

прибрала в свою схему найкращі взірці високих шкіл на Заході. В році 1929, 22 липня Митрополит Андрей видає постанову, в якій читаємо наступне: «У нинішні часи важкі, коли наш нарід упав, знеможений у нерівній боротьбі за своє повне життя....постановили ми....оснувати в нашому Городі Львові високу школу католицької науки нашого восточного обряду, як окрему правну особу—Греко-Католицьку Богословську Академію»...(І стор. 42-43)». На того рода високе культурне діло відізналися наукові і політичні провідні кола не тільки українців католиків, але теж православних. Гетьман Павло Скоропадський творець Української Академії Наук в Києві писав: «Вітаю відкриття Богословської Академії—діло високої духовної культури і взаємної любови на українських землях.» Д-р Олександр Барвінський в своєму привітанні покладав надію на «залізну руку Отця Ректора», цебто на керівного наукового організатора Богословської Академії о. д-ра Йосифа Сліпого. Надії не завели ані проф. Барвінського ані українську спільноту в Україні та в широкій діаспорі. Отець Ректор працював над оформленням академії ще з 1928 року. Своїм широким знанням, набутим на Заході та організаційним хистом поставив Богословську Академію вже в початках на високий рівень інших західних богословських академій чи богословських факультетів. Стала писатись світла сторінка в історії української богословської науки.

Крім Богословського Виділу оформив він Філологічний Виділ з такими семінарами, як семінар історії Близького Сходу, слов'янської філології, семінар церковного мистецтва, семінар соціології та інших. Йшла інтенсивна праця над розбудовою бібліотеки—наукового варстату академії. З перестарілих тисячу томів за десять років праці ця бібліотека начисляла 5.939 томів наукових підставових праць. При цьому працювала теж книгозбірня Богословського Наукового Товариства з понад 12.000 томів. Тут зберігалось понад 500 рідкісних стародруків.

Викладачами в Академії були передові дослідники й діячі науки духовного і світського стану. Тут записались такі, як Т. Тит—Галушинський, Й. Скрутень, Я. Левицький, Т. Мишковський, А. Іщак, І. Свенціцький, Я. Пастернак, С. Кархут, Г. Костельник, М. Конрад, Б. Кудрик, Ю. Дзерович, І. Крип'якевич, М. Чубатий, Б. Липський, В. Лаба, І. Гриньох та інші. Тут годиться згадати, що довголімнім секретарем Академії був о. Петро Хомин. Виклади відбувались в українській мові та латинській. В 1932 на 1933 при Академії відкрито музей, душею якого станув знову о. ректор Йосиф. Тут виявив він не тільки «залізну», але теж золоту руку. На всіх відтинках праці відготовувано великий поступ. Піднеслося також число студентів і перейшло цифру чотирьох сотень.

У «Світильнику Істини» говориться обширно не тільки про научну ділянку студентів-богословів. Ректорат ставив теж великий акцент на суспільне виховання тих, які мали працювати серед народу. Тут обширно говориться про Богословську Читальню Маркіяна Шашкевича, коопертиву «Визволення», про Богословський хор та його різні святкові концерти, зокрема про концерти в честь Маркіяна Шашкевича. Ім'я Маркіяна Шашкевича стало прапорним ім'ям студентів Богословської Академії.

В окремому розділі йде мова про широкі наукові зв'язки Академії зі західним науковим світом.

Вся ця велика праця в ділянках науки та богословської підготовки тісно пов'язана з двома чільними постатями Богословської Академії, а саме Слугою Божим Митрополитом Кир Андреем та Блаженнішим Патріархом Йосифом творцем і душою цієї академії. Обом відведено в «Світильнику Істини» поважну і заслужену частину сторінок. Є тут теж біографії професорів «БА», реєстри студентів, програми викладів академічних років, сторінки про святкові відмічування замітних подій академії, як 150-ліття Духовної Семінарії у Львові в 1932 р., 300-ліття від дня смерті митр. Рутського, Шашкевичівські ювілеї тощо. Оба томи прикрашені пропам'ятними знятками з життя академії та суспільного життя студентів. Оба теж кінчаються добрими резюме в українській, англійській, французькій, італійській та німецькій мовах. Оба томи появилися накладом студентів Богословської Академії а їхні пожертви та других видніють на восьми сторінках другого тому.

Як довідуємось з преси, д-р Павло Сениця, головний мотор цього монументального збірника працює вже над третім томом. Сподіватися треба, що колишня «богословська братія» не спічне на успіхах двох перших томів» і допоможе йому пером і грошем. Загал української спільноти допоможе в цьому. Не можна краще вшанувати студентам свою, «альма матер», як передати народові її історію, а в цьому случаї багату і світлу.

М.Г. Марунчак

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТКА ШАШКЕВИЧІВСЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ

Історичний Вінніпег змурував на площі Парку Маркіяна Шашкевича пропам'ятну таблицю наступного змісту: "Пойнт Даглес був найстаршою мешкальною ділянкою міста Вінніпегу. В цьому місці приміщувалось джерело-криниця, яка доставляла воду для поселенців цілого Пойнт Даглес від вчасних початків 1850 років аж до часу, коли то в 1882 р. стали працювати міські водопроводи". Тут також вмурована стара помпа цієї історичної криниці. Цей "колодязь студененький" вміщений недалеко пам'ятника Маркіяна Шашкевича. Бракує ще тільки "Шашкевичівського дуба".

МОВА САПОТЕКІВ

Мабуть гине мова сапотеків.
Вже ніхто не буде нею говорити.
Кажуть, що вмерла
Мова сапотеків.

Ох, мово моїх батьків
Ті, що тобою погорджують,
Не знають, як дуже
Їхні матері тебе любили.

Мову сапотеків
Чорти візьмуть.
Сьогодні вчені сапотеки
Лише іспанську мову вживають.

Ох, мово моя рідна!
Мово, що держиш мене при житті.
Знаю, що загинеш
Того дня, коли вмере сонце.

Переклав Роман Матвійчина
Люблин, 16 березня 1981 р.

*) Ур. 1911 р., сучасний мексиканський поет з роду сапотеків, оборонець прав корінних індіанських населень Мехіко.

ВІТАННЯ З ЮВІЛЕЄМ

Отець Мітрат Роман Добрянський, колишній парох міста Заліщики, Західня Україна та передовий священик Вінніпезької Архиепархії, відмічує в 1982 р. 50-річчя своєї душпастирської праці та 25-річчя душпастирства в парафії св. Покрови у Вінніпезі.

Достойний Ювілянт є постійним передплатником "Шашкевичіяни" та членом Інституту Маркіяна Шашкевича. Сердечно вітаємо Отця Мітрата зі золотим ювілеєм та засилаємо найкращі побажання на нове 50-річчя.

Редакція і Адміністрація
"Шашкевичіяни"

Д-р Теодор Ваньо, Флорида: Просимо й очікуємо спомину про Бузецьку гімназію ім. Маркіяна Шашкевича. Ми згодні з Вами, що якщо Ви цього не зробите, то ледви, чи хтось цього довершить, бо багатьох випускників цієї гімназії немає вже в живих.

Прохання до всіх!

Хто з наших Читачів може дати детальніші інформації про «Дім Просвіти Маркіяна Шашкевича» в Кукс Крік, Манітоба? Був зорганізований десь біля 1910 року.

БІБЛІОГРАФІЯ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА

Завдання, в якому кожний може допомогти своїм вкладом

(Осьме продовження, гляди чч. 15-16, 17-18, 19-20, 21-22, 23-25, 26-27 і 30-31)

68. “Два ювілеї — Маркіян Шашкевич — До 135 років з дня народження” — такий заголовок має сторінка з головкою “Література і Мистецтво” в журналі “Соборна Україна” — “L’Ukraine Unie”, що його як “незалежний українознавчий збірник” видавав І. Боршак у Парижі, Франція, число за січень 1946. Сторінку прикрашує малий портрет М. Шашкевича і закінчує її вірш Пробудителя “Побратимові” (Миколі Устияновичу).

69. В научному довідникові “Іван Якович Франко — життя і творчість у портретах, ілюстраціях, документах, — 128 таблиць, упорядники В.Л. Бень, І.П. Слупський”, Київ 1973, на сторінці 74 є фота першої сторінки “Русалки Дністрової” і Маркіяна Шашкевича, а поруч текст оцінки творчості і значення Маркіяна в “Південно-руській літературі” І. Франка з 1904 року.

70. В рідкісному сьогодні журналі “Письмо з Просвіти” число 11 з датою “30 падолиста 1910”, на стороні 313 читаємо, що Просвітно-організаційна Комісія Т-ва “Просвіта”, яка радила в цьому ж листопаді 1910 року чотири рази, головню над плянами праці та видавництва, вирішила між іншим: “В виду припадаючих в слідуючому році 50-літнього ювілею смерті Шевченка і 100-ліття уродин М. Шашкевича рішено звернутися до артистичної і видавничої комісії з проєктом видання портрету і медаліону М. Шашкевича, а також кантат на ювілей Шашкевича і Шевченка та патріотичних пісень, які надавалиб ся до сьпіву в церкві”.

71. В місячникові “Овид”, що виходив у столиці Аргентини Буенос Айресі в 1950 році другий уже рік, знайшли ми в числі 7/12/ за липень, на сторінках 8 і 9, статтю письменника Юрія Тиса, “Біла Гора”, яка обговорює передшашкевичівські часи в Галичині, визов Маркіяна і наслідки його чину, з закінченням про могили вояків Першої Дивізії УНА на схилах Підлисецької гори, — символічного доказу росту ідей Пробудителя і їх невмішущости. До статті додані дві фотографії: Могили М. Шашкевича в Львові та дубів Шашкевича в Підлісі.

72. “Музей Шашкевича” — такий заголовок має статтейка в тижневикові “Новий Шлях”, Вінніпег, ч. 50-51 з датою 11-18 грудня

1976, на 7-й сторінці, в якій читаємо: “В сільській бібліотеці мальовничого села Підлисса, Золочівського району, що на Львівщині, в будинку, де народився видатний український поет М. Шашкевич, понад 17 років працює народний музей. — Тут експонують перші видання поета, в тому числі перший примірник надрукованої в 1837 р. “Русалки Дністрової”, портрети батьків і друзів М. Шашкевича, рідкісні ілюстрації та матеріали про життя і творчість поета. — В музеї представлено останки графічних творів художника С. Гебус-Баранецької, присвячені видатному майстрові слова, авторів першої української “Читанки”.

73. “Вісті — Журнал мистецького та музичного життя” з Твін-Сіті, Міннесота, в ч. 3/34/ за вересень 1970 року подають у статті Б. Шарка “Іванна Синенька-Іваницька”, що ця славетна співачка вже 10-літною школяркою виступила була на сцені в Копичинцях (к. 1911 р.) “з популярною тоді в Галичині піснею В. Матюка до слів М. Шашкевича “Веснівка”. Це сольо — перший її успіх” — каже автор.

74. Згадку про “Русалку Дністрову” та М. Шашкевича і “Руську Трійцю” (ст. 124), а теж про ролі “Русалки Дністрової” як початку відродження галицьких українців (“Від “Русалки Дністрової” дійшли ми до “Мойсея”, ст. 125), — знаходимо у книжці “Українське Підпілля — від УВО до ОУН” Володимира Мартинця, виданій у Парижі 1949 року.

75. “В 165-річчя народження” — такий заголовок над більшим дереворитом Маркіяна Шашкевича має невелике двошпальтове з’ясування діяльності Пробудителя (у зв’язку з його ювілейною датою) у тижневику “Народня Воля”, Скрентон, США, ч. 43 з датою 4 листопада 1976, на першій таки сторінці газети.

76. “Підсумки Шашкевичівських Святкувань в Україні”, — початок великої оглядової статті цих врочистостей знаходимо в тижн. “Канадійський Фармер”, число 3 з датою 15 січня 1962, сторінка 5.

77. “Вийшло 13-те число “Шашкевичіани” — каже коротка бібліографічна замітка в тижневику “Новий Шлях”, Вінніпег, ч. 5 з 1971 року, сторінка 8.

78. “Сіяв променем ти...” — так зветься вірш Михайла Сидоренка, учителя в околицях, де жив і діяв М. Шашкевич, що був поміщений у київській “Літературній Газеті” з 17 листопада 1962 та передрукований, у зв’язку із 150-літтям дня народження М. Шашкевича, у дво-місячнику української молоді і студентства “Смолоскип” з Монреалу з датою січень-лютий 1962, число 22(92). До передрукованої поезії додано фото пам’ятника М. Шашкевича біля Свято-Андріївської Церкви у Вінніпезі, над яким там зробленим недавно “Парком Шашкевича”

(як зазначено на великій дошці) місто перебрало повну опіку.

79. Портрет М. Шашкевича з 32-рядковою згадкою про його діяльність, твори та “Руську трійцю” помістив на першому місці огляду “Література Західних Областей України” комуністичний тижневик “Життя і слово” з Торонта, число з 14 серпня 1978. У цьому ж огляді, поміщені силуетки ще сімох “львівських” письменників і поетів, черга яких закінчена кремлівськими трубадурами С. Тудором, Ол. Гаврилюком, Яр. Галаном та Ю. Мельничуком. Як згадано, М. Шашкевич стоїть на першому місці у цій літературній параді.

80. Інший, справді мистецький портрет М. Шашкевича знайшли ми в монографії малярів Надії Сомко і Сергія Макаренка, виданій 1971 Інститутом ім. В. Липинського з Філадельфії. Портрет Пробудителя, роботи С. Макаренка, змальовує М. Шашкевича у три-чвертному вимірі, має 22 на 15 см величини і займає всю 83-у сторінку згаданої монографії.

81. У 47-му числі тижневика “Народна Воля”, з 1961 року, з датою 7 грудня знаходимо М. Шашкевича аж двічі: На 7-ий сторінці тієї газети маємо під заголовком “З поезій о. М. Шашкевича” його чотири твори (Другові, Руська мова, Приятелеві та Товариська пісенька) і на 8-ій сторінці більшу англійську статтю Б.Н. Білаша п.н. “Маркіян Шашкевич” з портретом поета та з’ясуванням історії Західних Земель України. Стаття була поважна, бо заповіджено на закінчення її, що продовження буде.

82. Велику статтю “Поклін Пробудителєві”, прикрашену трьома ілюстраціями (М. Шашкевич, його могила у Львові і Хрест на Підлиській горі) знайшли ми у 92-му числі з датою 19 серпня 1929 р. у щоденнику “Новий Час”, що виходив у Львові.

83. “Чи вертаються до нас часи “Руської Трійці”?! Такий заголовок має “Лист до редакції” Марії Кінасевич, учительки з Торонта, про хиби наших богослужень, у яких все ще церковно-слов’янська мова і навіть є такі, що боронять її та цькують українську, як за часів М. Шашкевича. Лист поміщений на стор. 10 в тижневику “Новий Шлях”, Вінніпег, ч. 5, з 30 січня 1971).

(Далі буде).

НАШЕ СЛОВО І ПРОХАННЯ

Дорогі Читачі Шашкевичіани і Шанувальники Пробудителя Маркіяна Шашкевича!

На цьому місці, цебто на третій сторінці обкладинки, ми впродовж 17 років містили прізвища Шановних Передплатників і Жертводавців, які вплачували до каси "Шашкевичіани" свої грошові внески. Це було певне дзеркало наших касових приходів, бо були тут пожертви і передплати.

Склалося так, що коли одні ретельно вплачували свої належності, а то й ще жертвували, інші отримували "Шашкевичіану" на їхнє власне прохання і довгі роки не відгукувалися зі жодними вплатами. Ми врешті пригадалися окремими письмами з проханням влати боргу. Серед численних боржників поважне число відгукнулося вже після першої пригадки, інші зробили це після другої, а ще інші після третьої пригадки. На жаль, осталися такі, що й досі не надіслали своїх належностей.

Ми маємо виrozumіння до наших сучасних господарських недотач. Однак, мусимо також взяти до уваги, що передплата "Шашкевичіани" мінімальна. Вона тому тільки така, що вся праця біля неї дарова. Мимо цього, папір, друк, пошту треба платити. Ці видатки в четверо більші, порівняльно з часами, коли то ми зачинали видавати наш періодик. Тому наше прохання до тих, які ще й досі не сплатили своїх заборгувань, зробіть це негайно. Кураторія Заповідника-Інституту рішила, щоб в наступному числі друкувати прізвища і місцевості всіх тих, які в найближчому часі не сплатять своїх належностей.

Подавши до відома всім повищу постанову, нашим бажанням є теж поділитися і добрими вістями, а саме, що серед членства Заповідника-Інституту та передплатників "Шашкевичіани" є й такі, які постійно від серця жертвують і саме таким завдячуємо безперерійну появу "Шашкевичіани". До таких передовиків належать: Д-р П. Смик, проф. М. Шашкевич, інж. Е. Филипович, Олена Филипович, М. Валіон, о. Я. Федунік, о. І. Макух, о. В. Жолкевич, д-р М. Небелюк, А. Біжак, Р. Кальба та інші. З великою вдячністю згадуємо імена тих, які безкорисно допомагають поширювати "Шашкевичіану". До цих чільних ударників належать: Ярослава Ломага (Торонто), мгр. Павло Копачівський (Гамільтон), Марія Долішна (Сент Кетеринс), мгр. Григорій Порохівник (Едмонтон), Ярослав Сиваник (Саскатун), д-р Мирослав Гладішевський (Калгарі), Степан Кікта (Клівленд), д-р П. Смик (Чикаго), М. Співак (Вінніпег), Степан Петелицький (Ванкувер). Всім від серця — спасибі!

В наступних числах "Шашкевичіани" подамо наші дальші касові впливи. Всіх просимо, допоможіть нам нести й надалі високо Шашкевичівський прапор ідей у вільному світі!

Адміністрація і Редакція "Шашкевичіани"

